

MINISTER ŚRODOWISKA

Warszawa, dnia 8 czerwiec 2011 r.

BGW-040-56126 005 /11/MS

SECRETARIAAT
 Biura Prac Senackich
 10.06.11
 102 podpis.....

Pan
Bogdan Borusewicz
 Marszałek Senatu RP

Odpowiadając na oświadczenie Pana Senatora Andrzeja Persona złożone podczas 75 posiedzenia Senatu RP w dniu 28 kwietnia 2011 r. znak: BPS/DSK-043-3644/11 w sprawie stanu wałów przeciwpowodziowych w Polsce i informacji dotyczących skali zagrożenia powodziowego wywoływanego przez bobry, uprzejmie informuję, co następuje.

Na wstępie pragnę poinformować, iż zabezpieczenie przed powodzią jest priorytetowym programem działań rządu, w związku z czym prowadzone były intensywne prace nad implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/60/WE z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz. Urz. UE L 288 z 6.11.2007, str. 27) poprzez przygotowanie projektu ustawy o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw.

Dyrektywa 2007/60/WE dąży do zminimalizowania ryzyka oraz właściwego zarządzania ryzykiem, jakie może stwarzać powódź dla ludzkiego zdrowia, środowiska, działalności gospodarczej i dziedzictwa kulturowego. Zobowiązania nałożone na państwa członkowskie, wynikające z tej Dyrektywy, polegają na konieczności opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia i ryzyka powodziowego, koordynacji działań we wspólnie zarządzanych dorzeczach międzynarodowych, a także opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym i zapewnienie szerokiego procesu konsultacji społecznych. Celem tych wszystkich działań ma być zdecydowane ograniczenie strat powodziowych oraz zniwelowanie zagrożenia życia ludności oraz zmniejszenie zagrożenia dla obiektów dziedzictwa kulturowego. Działania takie, nakierowane na ochronę obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi przed intensywnym zagospodarowywaniem, określane są działaniami nietechnicznymi, niegenerującymi działań inwestycyjnych (technicznych). Jest to niezwykle ważne podejście do zagadnienia ochrony przeciwpowodziowej. Nowelizacja ustawy *Prawo wodne* przewiduje ważną zmianę w zakresie planowania przestrzennego poprzez wprowadzenie obowiązkowego terminu 18 miesięcy na uwzględnienie granic terenów zagrożonych powodzią w planach zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dodatkowo w sierpniu 2010 r. weszła w życie ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowy przeciwpowodziowych (Dz. U. Nr 143, poz. 963). Ustawa wprowadza do systemu prawnego rozwiązania, które pozwolą na uproszczenie oraz przyspieszenie prac związanych z przygotowaniem do realizacji inwestycji w zakresie budowy przeciwpowodziowych.

Przedmiotowy projekt nowelizacji *Prawa wodnego* został skierowany pod obrady Parlamentu we wrześniu 2010 r., gdzie prace trwały do dnia 5 stycznia br. Ustawa uchwalona przez Parlament została przekazana Prezydentowi RP do podpisu w dniu 10 stycznia 2011 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 31 stycznia 2011 r. podpisał ustawę o zmianie ustawy - *Prawo wodne* oraz niektórych innych ustaw i zarządził jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z czym proces transpozycji ww. dyrektywy został zakończony. Ustawa nowelizująca została opublikowana w dniu 15 lutego br. (Dz. U. Nr 32, poz. 159) i weszła w życie z dniem 18 marca 2011 r.

Zgodnie z dyrektywą 2007/60/WE oraz nowelizacją ustawy *Prawo wodne* sporządzone zostaną istotne dokumenty planistyczne:

- wstępna ocena ryzyka powodziowego (opracowana do dnia 22 grudnia 2011 r.). Określone zostaną w niej obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi jest prawdopodobne (tzw. „obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi”).

Następnie dla tych obszarów będą sporządzone:

- mapy zagrożenia powodziowego (opracowane do dnia 22 grudnia 2013 r.). Na mapach zagrożenia określone zostaną obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest: niskie (raz na 500 lat), średnie (nie częściej niż co 100 lat) oraz wysokie (raz na 10 lat). Ponadto, wskazane zostaną głębokości wody oraz prędkości przepływu wody.

Uzupełnieniem map zagrożenia powodziowego będą:

- mapy ryzyka powodziowego (opracowane do dnia 22 grudnia 2013 r.), w których uwzględniona zostanie liczba mieszkańców dotkniętych powodzią, zagrożenia dla infrastruktury, w tym szczególnie dla instalacji mogących zagrażać środowisku jak np. oczyszczalnie ścieków oraz wszelkie inne informacje mające wpływ na szacowanie ryzyka.

Następnie dla całych obszarów dorzeczy przygotowane zostaną:

- plany zarządzania ryzykiem powodziowym (opracowane do dnia 22 grudnia 2015 r.). Będą one obejmować wszystkie aspekty zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności działania ukierunkowane na zapobieganie, ochronę i właściwe przygotowanie, w tym prognozowanie powodzi i systemy wczesnego ostrzegania. Dla obszarów, gdzie występuje lub może wystąpić istotne ryzyko powodzi, ustalone zostaną odpowiednie cele zarządzania ryzykiem powodziowym. Plany zarządzania ryzykiem powodziowym uwzględniać będą m.in. analizę kosztów i korzyści, zasięg powodzi i trasy przejścia fali powodziowej, obszary o potencjalnych możliwościach retencyjnych, a także cele środowiskowe zawarte w Ramowej Dyrektywie Wodnej, zasady gospodarowania wodą i gruntami, elementy planowania przestrzennego i zagospodarowania terenu oraz ochronę przyrody.

Ze względu na konieczność pozyskania dodatkowych środków finansowych na zadania związane z transpozycją dyrektywy powodziowej oraz zgodnie z zaleceniami Ministra Finansów, podjęto działania mające na celu pozyskanie środków pozabudżetowych na realizację implementacji dyrektywy 2007/60/WE. W roku 2009 zgłoszono trzy projekty do finansowania ze środków UE, które kompleksowo rozwiązywały zagadnienia ochrony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami oraz zapewniały częściowe wywiązanie się z wymogów dyrektywy 2007/60/WE. Celem tych projektów było m.in. sporządzenie wstępnej oceny ryzyka powodziowego oraz map zagrożenia i map ryzyka powodziowego, a także utworzenie systemu informatycznego gospodarki wodnej i systemu osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami. Jeden z powyższych projektów (Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami - ISOK) został zakwalifikowany na listę projektów podstawowych Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (POIG), pozostałe dwa projekty znalazły się jako tematy na liście rezerwowej (nr 1 i 2). Decyzją Władzy Wdrażającej tylko jeden projekt mógł uzyskać gwarancję finansowania, ze względu na wyczerpanie się limitu środków w tym priorytecie. W związku z powyższym projekt ISOK, który uzyskał gwarancję finansowania ze środków POIG, został tak przebudowany, aby w maksymalnym stopniu zrealizować założenia wszystkich trzech projektów i osiągnąć główny cel, czyli przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego wraz z odpowiednim systemem informatycznym, funkcjonalnie zapewniającym zarządzanie informacjami i danymi.

W lipcu 2010 roku opracowano nowy zakres projektu pt. „Informatyczny System Osłony Kraju (ISOK) przed nadzwyczajnymi zagrożeniami”, tak aby obejmował on sporządzenie znacznej części dokumentów planistycznych wymaganych dla zapewnienia implementacji dyrektywy powodziowej. Całkowity koszt tego projektu wyniesie ok. 300 mln zł.

W odpowiedzi na pytanie 1 uprzejmie informuję, że w świetle art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - *Prawo wodne* (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.) prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa, z zastrzeżeniem art. 13, wykonują:

- 1) minister właściwy do spraw gospodarki morskiej - w stosunku do wód morza terytorialnego oraz morskich wód wewnętrznych wraz z wodami Zatoki Gdańskiej;

2) Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej - w stosunku do wód istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wód podziemnych oraz śródlądowych wód powierzchniowych:

- a) w potokach górskich i ich źródłach,
- b) w ciekach naturalnych, od źródeł do ujścia, o średnim przepływie z wielolecia równym lub wyższym od 2,0 m³/s w przekroju ujściowym,
- c) w jeziorach oraz sztucznych zbiornikach wodnych, przez które przepływają ciek, o których mowa w lit. b,
- d) granicznych,
- e) w śródlądowych drogach wodnych;

3) dyrektor parku narodowego - w stosunku do wód znajdujących się w granicach parku, z wyłączeniem wód, o których mowa w pkt 2 lit. d oraz lit. e, które są sklasyfikowane w klasie wyższej niż klasa I, na podstawie ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 43, z późn. zm.);

4) marszałek województwa, jako zadanie z zakresu administracji rządowej wykonywane przez samorząd województwa - w stosunku do wód istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, służących polepszeniu zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy, oraz w stosunku do pozostałych wód niewymienionych w pkt 1-3.

Zgodnie z przytoczonymi przepisami odpowiedzialność za zabezpieczenie przeciwpowodziowe w Państwie ponoszą ww. jednostki administracji samorządowej i rządowej.

Wały przeciwpowodziowe, jako urządzenia wodne, podlegają Wojewódzkim Zarządom Melioracji i Urzędzeń Wodnych nadzorowanym przez Marszałków Województw.

Zgodnie z art. 61 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623, z późn. zm.) właściciel lub zarządca obiektu budowlanego (w tym również wałów przeciwpowodziowych) ma obowiązek użytkowania go zgodnie z przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymania w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej. Jest zobowiązany również zapewnić bezpieczne użytkowanie obiektu w razie wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na obiekt, związanych z działaniem człowieka lub sił natury w wyniku, których następuje uszkodzenie obiektu budowlanego, lub bezpośrednie zagrożenie takim uszkodzeniem, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska.

Instrumentem służącym realizacji wskazanych obowiązków, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa obiektów budowlanych, są obligatoryjne okresowe kontrole przeprowadzane, co najmniej raz w roku oraz co najmniej raz na 5 lat w zakresie wskazanym w art. 62 ust. 1 ustawy - *Prawo budowlane*, jak również kontrole bezpiecznego użytkowania obiektu każdorazowo w przypadku wystąpienia czynników wskazanych powyżej. Zawierają one oceny i wnioski dotyczące stanu technicznego obiektów. Zapewnienie przeprowadzenia tychże kontroli spoczywa na właścicielu lub zarządcy obiektu budowlanego, który zleca ich wykonanie osobie, która posiada uprawnienia budowlane w odpowiedniej specjalności i przynależy do właściwej izby samorządu zawodowego inżynierów budownictwa. W związku z niedawną nowelizacją *Prawa wodnego* i *Prawa budowlanego* ustawą z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy - *Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. Nr 32, poz. 159) kontrolę stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących mogą przeprowadzać także upoważnieni pracownicy państwowej służby do spraw bezpieczeństwa budowli piętrzących (art. 62 ust. 6a ustawy - *Prawo budowlane*).

Dodatkowo informuje, że wały przeciwpowodziowe monitorowane są poprzez kontrole stałe, okresowe i doraźne, wynikające m.in. z przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, z późn. zm.), a także z aktualnych potrzeb związanych z utrzymaniem i konserwacją obiektów oraz stosownie do „Wytycznych wykonywania okresowej (rocznej) kontroli stanu technicznego wału przeciwpowodziowego” opracowanych przez Instytut Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach.

Ponadto, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.) Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie (OTKZ) wykonuje na zlecenie właścicieli (administratorów) wałów przeciwpowodziowych pomiary i badania pozwalające wykonać oceny stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa tych wałów. Takie działania miały miejsce od 2007 roku i obejmowały one oceny od 150 do 300 km wałów przeciwpowodziowych.

Zgodnie z art. 102 ust 4b znowelizowanej ustawy Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej pełni Państwową Służbę ds. Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących (PSds.BBP).

Art. 103a ust 1 pkt. 3 ww. ustawy nakłada na PSds.BBP obowiązek prowadzenia bazy danych zawierającej dane techniczne oraz informacje o lokalizacji, stanie prawnym, stanie technicznym i stanie bezpieczeństwa budowli piętrzących, a także, w oparciu o art. 103a ust 1 pkt. 4 ustawy, opracowywanie raportu o stanie bezpieczeństwa tych budowli. Raport zgodnie z art. 103a ust 2 pkt. 2 przekazywany jest Prezesowi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej oraz Głównemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

Poza wykonywaniem raportów i prowadzeniem bazy danych Ośrodek Technicznej Kontroli Zapór IMGW-PIB wykonujący zadania Państwowej Służby ds. Bezpieczeństwa Budowli Piętrzących, zgodnie z zapisami ustawy *Prawo wodne* wykonuje pomiary, badania i oceny stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących (w tym wałów przeciwpowodziowych) I lub II klasy stanowiące własność Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 64 ust. 3 ustawy *Prawo wodne* właściciel budowli piętrzącej jest obowiązany zapewnić prowadzenie badań i pomiarów umożliwiających ocenę stanu technicznego i stanu bezpieczeństwa budowli, stąd ilość wykonanych pomiarów i ocen zależy od zleceń uzyskanych od właścicieli (administratorów) budowli piętrzących.

Mając na względzie ilość wałów przeciwpowodziowych I lub II klasy (ok. 3200 km), IMGW PIB podjął działania pozwalające na cykliczne wykonywanie pomiarów, badań i ocen dających pełny obraz stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych. Przyjęto cykl pięcioletni (zgodnie z *Prawem budowlanym* - kontrole pięcioletnie) oraz wybrane odcinki po przejściu wezbrania mogącego naruszyć stateczność wału.

Część wałów przeciwpowodziowych po przejściu zeszłorocznych powodzi wymaga prac konserwacyjnych. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Dyrektorów Wojewódzkich Zarządów Melioracji i Urządzeń Wodnych, których działalność nadzorują Marszałkowie Województw, po powodzi w 2010 r. odbudowano około 238 km wałów, ponadto dokonano na odcinkach ponad 154 km wałów punktowej naprawy uszkodzeń powodowanych przez bobry. Obecnie w trakcie naprawy jest około 21 km wałów. W drugim kwartale 2011 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na wniosek Ministra Środowiska, przyznał PSds.BBP środki finansowe z rezerwy celowej na przeciwdziałanie i usuwanie skutków klęsk żywiołowych, w wysokości 5 mln zł na badanie stanu technicznego wałów.

W odpowiedzi na pytanie drugie uprzejmie informuje, że bóbr europejski zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dn. 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237) należy do zwierząt objętych ochroną częściową. Stosownie do zapisów ww. rozporządzenia bobrowi nie wolno zabijać, chwytac, niszczyć żerem, czy przemieszczać z miejsc regularnego przebywania w inne miejsca.

Szkodliwa działalność bobrowi polega na:

- niszczeniu zapór bocznych, wałów przeciwpowodziowych, umocnień skarp, brzegów zbiorników, rzek i kanałów żeglugowych, poprzez drażnienie nor i urządzenie legowisk;
- budowaniu tam bobrowych na rzekach i na rowach odwadniających zawale;
- wycinaniu i powalaniu drzew, co stanowi nie tylko utrudnienie w żegludze, ale także zagrożenie życia dla osób uprawiających turystykę wodną. Ponadto, powalone drzewa w okresie zimowym uniemożliwiają swobodny spływ wód i lodów, czego następstwem może być tworzenie się zatorów lodowych. Powalone przez bobry drzewa stanowią również poważne utrudnienie w patrolowaniu przez Staż Graniczną granicznego odcinka Bugu;
- niszczenia zabytkowych, drewnianych budowli typu jazy;
- żerowanie bobrowi utrudnia określenie faktycznego bilansu wodnego na wodowskazach.

Uszkodzone i osłabione korpusy wałów przeciwpowodziowych oraz podwyższony poziom wody znacząco zwiększają zagrożenie powodziowe. Od stanu technicznego tych urządzeń przeciwpowodziowych uzależnione jest dalsze zagospodarowanie i funkcjonowanie całej infrastruktury technicznej na terenach przyległych. Powyższe zniszczenia mogą być przyczyną przerwania wałów przeciwpowodziowych, podtopienia, a nawet zalania przyległych terenów. Szkody występują zarówno punktowo jak i liniowo na dłuższych odcinkach rzek. Przykładowo RZGW w Warszawie na Zalewie Zegrzyńskim w 2008 r. rozebrał 1348 tam bobrowych, zaś w 2009 r. 1289 tam bobrowych.

WZMiUW w Białymstoku zlokalizował uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych powstałych w wyniku negatywnej działalności bobrowi w trzech miejscach. WZMiUW w Gdańsku przedstawił listę 54 miejsc uszkodzonych przez bobry i lisy wałów przeciwpowodziowych. Żuławski Zarząd Melioracji

i Urzędzeń Wodnych w Elblągu zlokalizował podczas wizji terenowych i przeglądów służb melioracyjnych oraz zgłoszeń mieszkańców oraz samorządów 339 nor bobrów znajdujących się w korpusach wałów. WZMiUW w Łodzi wykazał uszkodzenia wałów przeciwpowodziowych wywołanych przez dzikie zwierzęta w 51 miejscach. Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie oszacował wielkość szkód spowodowanych bytowaniem rodzin bobrów w 2010 roku w zaporach bocznych i wałach cofkowych na 2100 mb w rejonie Jeziora Zegrzyńskiego, natomiast łączna wielkość szkód rowów przywałowych i odwadniających wynosi 12400 mb.

Szkody wykonywane przez bobry mogą być minimalizowane przez:

1. Tolerowanie bobrów poprzez ochronę wałów przeciwpowodziowych przed kopaniem nor, polegające na wykładaniu siatek metalowych w miejscach potencjalnych uszkodzeń, ogradzaniu miejsc szczególnie narażonych na uszkodzenia i usuwaniu stwierdzonych uszkodzeń z zastosowaniem powyższych rozwiązań.
2. Zapobieganie kolonizacji nowych terenów sprowadzające się najczęściej do zmniejszenia atrakcyjności środowiska, w którym bobry mogłyby się osiedlić i powodować ewentualne szkody poprzez:
 - a) usunięcie gatunków drzew preferowanych przez bobry,
 - b) zmianę składu gatunkowego zadrzewień rosnących w sąsiedztwie wałów – sadzenie gatunków drzew i krzew nieatrakcyjnych dla bobrów np. iglastych,
 - c) stosowanie ogrodzeń z metalowej siatki o wysokości ok. 1 m, ogrodzeń elektrycznych o wysokości ok. 30 cm od ziemi.
3. Odstraszanie osiedlonych bobrów (populacja nadmiernie liczebnie) za pomocą urządzeń wydających dźwięk oraz przy użyciu zwierząt myśliwskich.

Dodatkowym rozwiązaniem w tym zakresie jest przeznaczanie odpowiednich środków na utrzymanie wałów przeciwpowodziowych. Częsta kontrola ich stanu połączona z bieżącym utrzymaniem pozwoli przeciwdziałać degradacji tych budowli, a tym samym przyczyni się do zmniejszenia stopnia zagrożenia przerwaniami wału przez wodę. Prace polegające na zabudowie nor i dziur wykonanych przez bobry i inne zwierzęta wykonywane są systematycznie. Przykładowo, Żuławski Zarząd Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Elblągu zabudował 315 szt. nor bobrowych w 2010 roku, jednakże w lutym 2011 roku zlokalizowano ponownie 339 szt. dziur lub nor.

Możliwe są również przeniesienia rodzin i siedlisk bobrowych, jednakże w tym przypadku niezbędne jest każdorazowe występowanie o stosowną zgodę do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Usuwanie budowli bobrych stanowi jedynie chwilowe rozwiązanie problemu szkód.

Prowadzone jest także ograniczanie populacji bobra za pomocą odłowów i odstrzałów redukcyjnych.

Poniżej zestawienie decyzji dotyczących odstrzału bobra europejskiego wydanych w 2010 roku przez Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska:

RDOŚ	Decyzje	Ilość bobrów	Wykonano
Wrocław	0	0	0
Łódź	4	18	4
Bydgoszcz	10	168	77
Gorzów Wielkopolski	17	230	10
Gdańsk	3	16	10
Szczecin	3	24	0
Kielce	16	99	11
Rzeszów	1	80	14
Warszawa	30	366	163
Lublin	4	86	0
Białystok	7	208	2
Poznań	17	319	43
Katowice	0	0	0
Opole	0	0	0
Olsztyn	9	240	25
Kraków	3	20	7
suma	124	1874	366